

UOLR- Samráðsgátt

Dags.27.10.22
Málsnúmer:2210004

B.t. Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytis - Skrifstofa landgæða

Erindi: Umsögn Vatnajökulspjóðgarðs um Grænbók um líffræðilega fjölbreytni íslenskra vistkerfa.

Vatnajökulspjóðgarður fagnar endurskoðun á stefnu ríkisins um líffræðilega fjölbreytni, eftirleiðis einnig notast við orðið lífbreytileiki. Lögfest meginmarkmið Vatnajökulspjóðgarðs eru verndun, fræðsla og rannsóknir, aðgengi og sjálfbær landnýting. Öll markmiðin má spegla í mikilvægi þess að tryggja lífbreytileika.

Í framtíðarsýn stjórnunar- og verndaráætlunar og stefnumótun Vatnajökulspjóðgarðs frá 2021 kemur glögglega fram að þjóðgarðurinn einsetur sér að vera leiðandi í sjálfbærni. Sjálfbærni á að vera leiðarljós við stjórnun og nýtingu gæða, til að tryggja góða sátt og jafnvægi milli verndunar og nýtingar á auðlindum Vatnajökulspjóðgarðs og taka eigi tillit til þarfa og væntinga ólíkra aðila. Byggja eigi ákvarðanir á traustum rannsóknum og með vöktun á stöðu og breytingum á náttúrufari og náttúrulegum fjölbreytileika sem sé grunnur að langtíma stefnu og ákvörðunum um málefni þjóðgarðsins. Virða eigi náttúruleg ferla og leyfa vistkerfi og landi að þróast eftir eigin lögmálum, byggja inn grip á vistkerfisnálgun sé þeirra þörf að mati þjóðgarðsyfirvalda og að fylgjast í samvinnu við fagstofnanir með áhrifum landnotkunar á vistkerfi, lífbreytileika og einstakar tegundir lífvera.

Markmið Vatnajökulspjóðgarðs eru skýr er varðar lífbreytileika.

- Að tryggja verndun svæða með fjölbreytt, viðkvæmt og sérstakt lífríki
- Að tryggja viðgang náttúrulegra þróunarferla lífríkisins
- Að vernda lífríki votlendissvæða
- Að stöðva gróður- og jarðvegseyðingu og stuðla að vistheimt raskaðra vistkerfa

Stærsti hluti þjóðgarðsins er flokkaður í verndarflokk II skv. IUCN, sem svæði einkum ætlað til verndar vistkerfum og til útivistar. Svæði í verndarflokki II eru stór ósnortin eða lítt snortin landsvæði sem ætluð eru til að vernda umfangsmikla vistferla og þær tegundir og vistkerfi sem einkenna svæðið og eru grundvöllur fyrir ýmis tækifæri á sviði upplifunar og andlegra málefna, vísinda, fræðslu, tómstunda og ferðamennsku sem samræmast umhverfissjónarmiðum og menningu.

Meginmarkmiðið er að vernda náttúrulegan, líffræðilegan fjölbreytileika ásamt þeim vistfræðilegu kerfum og ferlum sem þar liggja að baki auk þess að efla fræðslu og útivist.

Önnur markmið eru m.a. að stjórna svæði í þeim tilgangi að varðveita náttúrulegt ástand þess eins og frekast er unnt m.t.t. landslagseinkenna, samfélaga lífvera, erfðaauðlindar og óraskaðra náttúrulegra ferla. Að viðhalda nægum þéttleika lífvænlegra og vistfræðilegra virkra stofna og samfélaga upprunalegra tegunda til að varðveita óröskuð vistkerfi og styrk þeirra til lengri tíma. Einnig að stýra sókn ferðamanna, sem heimsækja svæðið í leit að upplifun, fræðslu, menningu eða tómstundum, á þann hátt að það valdi ekki líffræði- eða vistfræðilegri röskun náttúruauðlinda.

Síðan Stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulspjóðgarðs var fyrst gefin út, 2011, þá hefur skjalið ekki verið endurskoðað í heild sinni. Væntingar um vöktun og rannsóknir hafa ekki gengið eftir eins og ráð var gert fyrir. Nú eru tækifæri eru til þessa að efla þá þætti.

Kafli 2.1 Samráð við framkvæmdaraðila stefnu.

a. 2.1.2

Við leggjum til nýjan texta um Vatnajökulspjóðgarð í Grænbókinni.

Í stað þessa texta:

Í stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulspjóðgarðs er fjallað um líffræðilega fjölbreytni þar sem skilgreind eru meginmarkmið og leiðir. Mat þjóðgarðsins er að ágengar framandi tegundir séu ógn við líffræðilega fjölbreytni innan hans. Þar eru nefnd minkur og alaskalúpína. Vel gangi að halda niðri dreifingu framandi trjátegunda. Innan Vatnajökulspjóðgarðs er Ramsarsvæðið á Eyjabökkum og votlendissvæði í Hvannalindum og Herðubreiðarlindum.

Leggjum við til þennan texta:

Í stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulspjóðgarðs er fjallað um lífbreytileika þar sem skilgreind eru meginmarkmið og leiðir. Ein mesta ógn við lífbreytileika innan sem utan þjóðgarðsins eru loftslagsbreytingar, jarðvegs- og gróðureyðing og staðbundið álag að völdum gesta á fjölsóttum áningarstöðum. Ágengar framandi tegundar eru ógn við lífbreytileika staðbundið í þjóðgarðinum. Innan Vatnajökulspjóðgarðs er Ramsarsvæði á Eyjabökkum og fleiri viðkvæm, sérhæfð og sjaldgæf búsvæði lífvera .

Hefðbundna landnýting í þjóðgarðinum skal vera sjálfbær. Almennt má bæta rannsóknir og skipulagða vöktun á beit, veiðum og annarri landnýtingu innan þjóðgarðsins til þess að hægt sé að svara því hvort lífbreytileiki og sjálfbær nýting vistkerfa sé tryggð. Samstarf við aðrar fagstofnanir, sameiginlegir gagnabankar og skýr stefna frá yfirvöldum eru í þessu samhengi afar mikilvægar.

Kafli 4. Valkostir, framtíðarsýn og áherslur til umræðu.

Kafli 4.1 Valkostir leiðir og kafli 4.3.4 Þekking.

Mikilvægi þjóðgarða og friðlýstra svæða til fræðslu er óumdeilanlegt. Fyrir utan meginhlutverk Vatnajökulspjóðgarðs, náttúrvernd, þá eru fræðsla, rannsóknir og sjálfbær landnýting skilgreind sem lögbundin hlutverk hans. Þarna liggja tækifæri til að auka þekkingu og fræðslu um lífbreytileika í samhengi við rannsóknir, upplýsingagjöf og þróun mælikvarða á sjálfbæra landnýtingu. Vatnajökulspjóðgarður myndi fagna samvinnu og leiðandi hlutverki í þá veru.

4.3.5 Mótun, innleiðing og eftirfylgni stefnu

Þjóðgarðurinn fagnar slíkri vinnu þar sem samvinna þvers á stofnanir er mikilvæg í svo umfangsmiklu verkefni. Það er orðið mjög tímabært að þróa mælikvarða til að meta hvort stjórnun friðlýstra svæða og þjóðgarða sé raunverulega sjálfbær og ógni ekki lífbreytileika.

Vinsamlegast f.h. Vatnajökulspjóðgarðs,

Agnes Brá Birgisdóttir

Þjóðgarðsvörður

S.470-0841

agnes.b.birgisdottir@vjp.is

Aðrar athugasemdir starfsmanna Vatnajökulspjóðgarðs sem gætu gagnast Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytinu við vinnslu Grænbókar.

Úrdráttur

- a. „Núgildandi stefna um líffræðilega fjölbreytni á Íslandi er frá árinu 2008. Síðan þá hafa orðið breytingar á ýmsu sem snertir alþjóðlega stefnumörkun ekki síst á sviði.“

ATh. Setning ókláruð.

- b. Í úrdrátti hefði kannski mátt koma fram að vistkerfi Íslands þróaðist fram að landnámi án aðkomu mannsins og beitadýra. Gífurleg breyting hefur orðið á lífríki og lífbreytileika sökum búsetu manna á Íslandi og beit, skógar-, gróður- og jarðvegseyðing af þeim sökum.

- c. „Loftslagsbreytingar, hlýnun og aukinn styrkur CO₂ í andrúmsloftinu hafa mikil áhrif á lífsskilyrði plantna og dýra á landi. Aukinn styrkur CO₂ hefur áhrif á framleiðni plantna sem lýsir sér m.a. í meiri vexti þeirra. Loftslagsbreytingar hafa áhrif á ýmsa aðra umhverfisþætti sem hafa síðan áhrif á vistkerfi, valda breytingum á búsvæðum plantna, dýra og fjölbreytni“.

ATH. Plöntuframleiðni eykst við aukið CO₂ að því gefnu að aðrir vaxtarþættir hafi ekki takmarkandi áhrif á vöxt. Þarna er verið að gefa sér að ein afmörkuð breyta hafi þessi áhrif án þess að velta fyrir sér öðrum breytum t.d. þurrki, næringarefnum, skaðvöldum. Einnig er mjög skrítið að taka eingöngu fram þessi áhrif frekar en önnur.

1. Inngangur

- a. 1.3 kafli er mjög góður og sérlega hvernig áréttað er tengslin milli loftslagbreytinga og lífbreytileika. Og þá sérlega hvernig mótvægisáðgerðir geta orkað tvímælis, t.d. binding CO₂ á kostnað lífbreytileika.
- b. 1.3.1 í þeim kafla
„aðgang að erfðaaðlöndum og skiptingu“ þetta á sennilega að vera aðgang að erfðaaðlöndum.

3.3 Aðrar stefnur

3.3.2 Aðgerðaáætlun í loftslagsmálum og aðlögun að loftslagsbreytingum

- a. Í kaflanum kemur þessi setning fyrir „Notkun á rússalerki, sem sáir sér lítið út hér á landi, hefur hins vegar dregist saman.... „
Rússalerki (*Larix sukaczewii*) sáir sér verulega út. Þessa staðhæfingu þarf að skoða betur.
- b. Athygli er vakin á því að aldrei kemur orðið vistvæn ræktun eða lífræn ræktun fyrir í skjalinu er fjallað er um landbúnað og matvæli. Lífrænar og vistvænar ræktunaraðferðir viðhalda og styrkja lífbreytileika.
- c. 3.3.5 Stafsetningavilla. Vantar a í genabanka

3.5.8 Lykilviðfangsefni næstu ára

- a. Undir lið A.4 er mjög furðuleg setning og illskiljanleg.

